

РОЗРОБКА ІНСТРУМЕНТАРІЮ АНТИКРИЗОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

©2020 БЕЛЯЙ М. С.

УДК 338.001.36

JEL: G38; F60

Беляй М. С. Розробка інструментарію антикризового регулювання корпоративного сектора в умовах глобальних кризових явищ

У статті проаналізовано економічний стан корпоративного сектора України та Європи в період непередбачуваних глобальних кризових явищ на прикладі пандемії COVID-19. Визначено загальний вплив коронавірусу на корпорації, проблемні місця в їх роботі, адаптивність до кризових явищ і перспективи. Розглянуто ряд показників для оцінки ситуації, а саме: ВВП, рівень безробіття, рівень рентабельності, чистий прибуток, сальдо чистого прибутку/збитку за галузями, індекс ділової активності тощо. Для аналізу було взято дані за 2019 р. і 1 квартал 2020 р. – заради найбільш точної оцінки та визначення динаміки показників і впливу на них COVID-19. Особливу увагу було приділено сальдо чистого прибутку/збитку в розрізі видів діяльності. Наведена інформація показала, які галузі економіки зазнали найбільших втрат, а які, навпаки, вистояли в кризовий період. Щодо Європи був проведений аналіз фінансового та нефінансового секторів економіки, а саме: внесок компонентів у зростання чистого підприємницького доходу та дохід від чистого кредитування/запозичень. Ця інформація показала, що особливо негативного впливу зазнав нефінансовий сектор, а чистий підприємницький дохід фінансових корпорацій був, своєю чергою, досить стабільним. Щодо чистого кредитування/запозичень, то було виявлено підвищення попиту на кредитні кошти у нефінансових корпорацій і зовсім незначний вплив коронавірусу на чисті доходи фінансових корпорацій. Загалом, було сформульовано висновки стосовно стану корпоративного сектора України в період пандемії та визначено пріоритетні напрями розвитку українських корпорацій. Окрім того, розроблено механізм антикризового регулювання корпоративного сектора в умовах глобальних кризових явищ з боку держави, корпорацій і бізнес-асоціацій. Цей механізм включає заходи, які дозволять максимального підготуватися до кризових явищ і заздалегідь підготувати різні опції з функціонування під час кризи.

Ключові слова: корпоративний сектор, євроінтеграція, COVID-19, динаміка корпоративного сектора, корпорації ЄС, корпорації України.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-8-26-36>

Рис.: 11. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 10.

Беляй Максим Сергійович – аспірант кафедри управління та адміністрування, Навчально-науковий інститут «Каразінська школа бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (вул. Миросолицька, 1, Харків, 61002, Україна)

E-mail: bielii@karazin.ua

UDC 338.001.36

JEL: G38; F60

Bieliia M. S. Developing the Anti-Crisis Regulation Instrumentarium for the Corporate Sector in the Face of Global Crisis Phenomena

The article analyzes the economic status of the corporate sector of both Ukraine and Europe during the period of the unpredictable global crisis phenomena exemplified by the COVID-19 pandemic. The overall impact of coronavirus on corporations, also the problem areas in their operation, adaptability to crisis and perspectives are determined. A number of indicators for estimating the situation are considered, as follows: GDP, level of unemployment, level of profitability, net profit, net profit/loss balance by sector, business activity index, etc. For the analysis, data obtained for 2019 and 1st quarter of 2020 were used – for the most accurate assessment and determination of the dynamics of indicators and the impact of the COVID-19 upon them. Particular attention was paid to the balance of net profit/loss in terms of types of activities. The above mentioned information showed which sectors of the economy suffered the biggest losses, and which, on the contrary, stood in crisis. Speaking of Europe, the analysis of financial and non-financial sectors of the economy was carried out, including: the contribution of components into the growth of net business income and the income from net lending/borrowing. This information showed that the non-financial sector suffered a particularly negative impact, and the net business income of financial corporations was, in turn, quite stable. As of net lending/borrowing, it is identified an increase of demand for credit funds from non-financial corporations and a very minor impact of the coronavirus on the net income of financial corporations. In general, conclusions on the status of Ukrainian corporate sector during the pandemic along with priority directions of development of Ukrainian corporations are formulated. In addition, the mechanism for anti-crisis regulation of the corporate sector in the face of global crisis phenomena on the part of the State, corporations and business associations is elaborated. This mechanism includes measures that will allow to get prepared as much as possible for crisis phenomena and prepare different options for functioning during the crisis in advance.

Keywords: corporate sector, European integration, COVID-19, dynamics of corporate sector, corporations of the EU, corporations of Ukraine.

Fig.: 11. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 10.

Bieliia Maksym S. – Postgraduate Student of the Department of Management and Administration, Educational and Research Institute «Karazin Business School» of V. N. Karazin Kharkiv National University (1 Myronosytska Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: bielii@karazin.ua

У XXI столітті відбувається багато різних глобальних кризових явищ у сферах фінансів, інформаційних технологій (криза доткомів), здоров'я (пандемія COVID-19), політичні та воєнні конфлікти, нафтова криза. Частота кризових явищ з роками підвищується через пришвидшення тем-

пів розвитку світу. Всі ці кризові явища, безумовно, впливають на корпоративний сектор. Саме тому актуальним є питання аналізу стійкості корпоративних секторів України та ЄС до глобальних кризових явищ. У даній статті буде досліджено вплив глобальної кризи на корпоративні сектори України та ЄС на прикладі пандемії коронавірусу.

Для більш детального розуміння впливу пандемії на корпорації необхідно розглянути індекс ділової активності (*Purchasing Managers' Index – PMI*) в Єврозоні (рис. 1).

PMI служить для відображення загального стану певної галузі економіки, розраховується для виробничого сектора та сектора послуг. На рис. 1 наведено основні показники індексу по Єврозоні у 2019–2020 рр. Показники вище 50 свідчать про розвиток і зростання сектора, нижче – навпаки, про негативну тенденцію та повільне зростання або її відсутність.

З наведених даних бачимо, що динаміка у 2019 р. і 1 кварталі 2020 р. була практично однаковою, особливих змін не відбувалося. Індекс ділової активності в секторі послуг жодного разу не був менше 50, а у виробничому секторі тримався біля цього значення, навіть у 1 кварталі 2020 р. почав зростати і в березні 2020 р. сягав 49,2 одиниць. Проте, аналізуючи 2 квартал 2020 р., у якому відбулися найбільш серйозні обмеження для країн і корпорацій, можна відмітити різке падіння індексу ділової активності в секторі послуг. Динаміка також є негативною і у виробничому секторі, але вона не така різка. До того ж даний індекс у секторі послуг завжди був вище, аніж у виробничому. Ці показники є рекордно низькими за останні 25 років в Єврозоні. А отже, це ще раз підтверджує актуальність дослідження поставленої проблеми.

Багато вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків наразі слідкують за кризовою ситуацією, що спричинена пандемією COVID-19.

Так, група дослідників W. Ding, R. Levine, Ch. Lin і W. Хіе провели ретельний аналіз впливу пандемії на ринок цінних паперів корпорацій світу. Ними були виявлені основні сфери, що постраждали від пандемії та потребують підтримки з боку держав по всьому світу [3].

А українська дослідниця з Університету державної фіскальної служби України К. П. Побоча проаналізувала наявні антикризові механізми для українських банківських корпорацій і довела їх неефективність [4].

Проте ще у 2016 р. проф. О. Ю. Рудченко, завідувач відділу НДЕІ Мінекономрозвитку і торгівлі України, у своєму дослідженні відзначив, що корпоративний сектор не може і не має бути лише в площині державного управління. Він запропонував альтернативний механізм управління корпоративним сектором, який передбачає солідарну відповідальність як з боку держави, так і з боку самих корпорацій. Тобто подолання кризових явищ не має бути покладено лише на державу [5].

Невирішеним лишається питання виявлення процесів, що відбуваються в корпораціях у зв'язку з глобальними непередбачуваними кризовими явищами, які можуть розбалансувати економіку всього світу, та пропозиції інструментів до механізму для подолання непрогнозованих кризових явищ.

Головною метою даного дослідження є формування інструментів для підготовки корпоративного сектора України до євроінтеграції в умовах кризи, що спричинена пандемією COVID-19.

Корпоративний сектор є однією із системоутворюючих частин економіки будь-якої країни, поєднуючи в собі велику кількість чинників, що безпосередньо впливають на стан економічної безпеки держави. Саме тому для більш точного порівняння корпоративних секторів України та ЄС необхідно проаналізувати динаміку загальних економічних показників країн.

Одним із важливих показників оцінки економічного стану країни є внутрішній валовий продукт (ВВП). За перші три місяці 2020 р. ВВП Єврозони

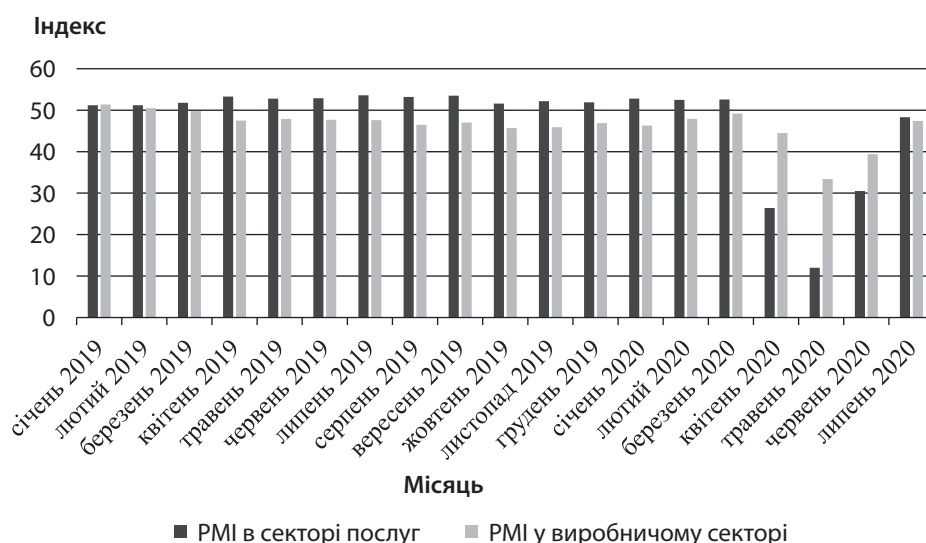

Рис. 1. Індекс ділової активності (PMI) в Єврозоні за 2019–2020 рр.

Джерело: складено за [1; 2].

зменшився на 3,6 відсотка. Це було найбільш стрімким скороченням, коли із середини березня блокування коронавірусу змусило неіснуючі підприємства закритись, а споживачі залишилися вдома. Реальний ВВП України у цей самий період зменшився на 0,8% (з урахуванням сезонного фактора), що свідчить про значно менший негативний вплив пандемії COVID-19 на українську економіку. Українські корпорації з плинном часу адаптувалися до постійних кризових явищ у країні та відпрацювали для себе найбільш оптимальну поведінку в таких ситуаціях. А отже, подолають економічні наслідки карантину набагато краще [5].

Таким чином, даний відсоток зміни ВВП свідчить про те, що українські корпорації мають достатньо перспектив для розвитку, і на даному етапі вони є більш стійкими до кризи.

Одним із важливих показників стану бізнесу є динаміка рівня безробіття (рис. 2).

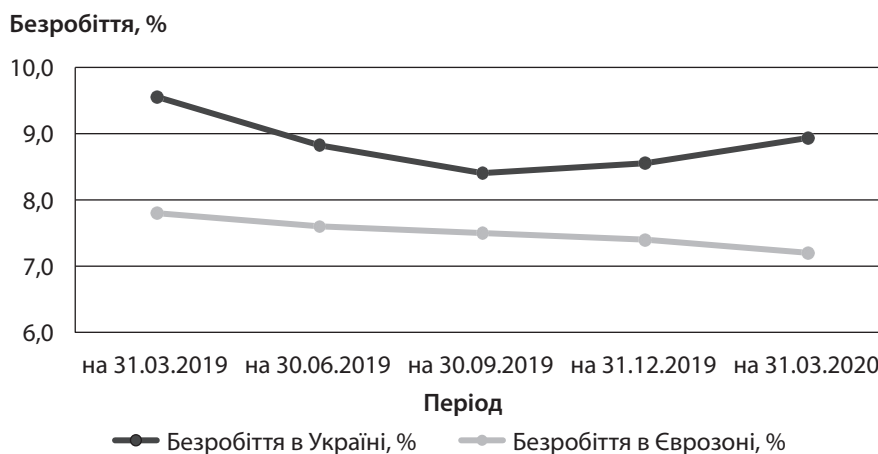

Рис. 2. Порівняння рівня безробіття в Україні та Європі

Джерело: складено за [6].

Аналізуючи рис. 2, слід звернути увагу на те, що загальна динаміка рівня безробіття в Європі та Україні схожа. З початку 2019 р. до 3 кварталу 2019 р. був спад рівня безробіття, далі в Україні пішов процес зростання, в Європі ж, навпаки, продовжився спад. Але слід зазначити, що на 1 квітня 2020 р. в Європі настав переломний момент тенденції спаду, і рівень безробіття склав 7,6%. Загалом це пояснюється тим, що на березень – квітень припали найбільш жорсткі умови карантину, і, таким чином, рівень безробіття в Єврозоні почав стрімко зростати наприкінці цього періоду. В Україні стрімке зростання припало на лютий – березень, але, крім складних умов для підприємств, пов'язаних з COVID-19, однією із причин різкого збільшення даного показника є переміщення населення з інших країн, які знаходилися там на заробітках. Відповідно це також вплинуло на загальний рівень безробіття.

Для пошуку найбільш ефективної стратегії підготовки корпоративного сектора України до євро-

інтеграції необхідно проаналізувати вплив пандемії COVID-19 на рівень рентабельності українських корпорацій (табл. 1).

Аналізуючи табл. 1, можна відслідкувати чітку динаміку щодо різкого зниження рентабельності всієї діяльності підприємств в 1 кварталі 2020 р. Перш за все, це пов'язано з наслідками COVID-19 та, відповідно, введенням у державі карантинних обмежень. Особливо постраждали такі галузі:

- ✦ *транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність* – збиток у 1 кварталі 2020 р. склав 21,2%. Хоча протягом 2019 р. підприємства працювали в середньому з невеликою рентабельністю. Найбільших збитків понесли підприємства саме в транспортній сфері, та найбільш імовірно, що така тенденція буде відслідковуватися і в наступних кварталах 2020 р.;

- ✦ *тимчасове розміщення й організація харчування* – збиток на останню звітну дату складає 34%. Хоча останній квартал 2019 р. також демонструє збиток у розмірі 24,1%. Щодо цього, то більш за все такий спад пов'язаний із сезонною роботою деяких підприємств. 1 квартал 2020 р. показує явну динаміку до збільшення збитковості. Основними причинами такого явища є зменшення внутрішньої міграції населення між областями (відміна робочих відряджень, туристичних поїздок тощо), карантинні обмеження щодо закладів харчування (лише частина змогла продовжувати роботу в режимі доставок);
- ✦ *операції з нерухомим майном* – збиток склав 46,1%, і це найбільший показник збитковості серед усіх видів діяльності. З табл. 1 видно, що дана галузь завжди була достатньо прибутковою, її рентабельність в 1 кварталі 2019 р. – 3 кварталі 2019 р. сягала 21–57%. Тобто такий

Рівень рентабельності (збитковості) всієї діяльності підприємств поквартально за 2019–2020 рр., %

Вид діяльності	1 кв. 2019 р.	2 кв. 2019 р.	3 кв. 2019 р.	4 кв. 2019 р.	1 кв. 2020 р.
Сільське, лісове та рибне господарство	0,3	-2,9	-0,1	83,5	-5,6
Промисловість	4,7	5,7	9,5	-3,1	-8,5
Будівництво	3,7	0,7	6,8	2,5	-3,3
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	13,4	19,9	28,4	6,6	-9,5
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-1,5	-0,5	6,7	1,1	-21,2
Тимчасове розміщування й організація харчування	7,7	16,7	36,5	-24,1	-34,0
Інформація та телекомунікації	17,9	17,3	20,6	-8,3	-1,4
Фінансова та страхова діяльність	16,3	8,1	10,3	-0,8	13,6
Операції з нерухомим майном	21,7	35,5	57,0	0,2	-46,1
Професійна, наукова та технічна діяльність	23,4	16,5	4,1	21,8	1,8
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	5,4	4,6	8,6	16,6	-10,2
Освіта	-0,3	-1,5	-0,3	23,7	-19,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	4,0	2,2	9,2	-7,1	-9,1
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-5,3	-30,5	77,0	-12,7	-39,8
Надання інших видів послуг	0,0	-0,6	47,1	-17,2	-1,2
Усього	7,0	7,0	11,3	5,6	-9,5

Джерело: складено за [7].

рівень збитковості говорить про те, що населення припинило вкладати кошти в купівлю нерухомості, комерційну оренду (більшість орендодавців в період карантину позбулися своїх постійних клієнтів, не знайшовши їм заміну), оренду землі тощо.

Проте є галузі, що майже не постраждали від пандемії. Так, стабільність рентабельності у сфері фінансів та страховій діяльності можна пояснити тим, що в умовах невизначеності населення переключилося з активної споживачької позиції до ощадливої. Населення припинило витратити кошти на відпочинок (наприклад, на заклади харчування, поїздки тощо). При виборі між тим, чи вкладати фінансові активи в нерухомість, чи залишити їх на банківських рахунках, очевидним став другий варіант (короткостроковий депозит, з правом дострокового розторгнення включно).

Слід відзначити, що підприємства у сфері страхової діяльності залишилися лише у вигаді, незважаючи на карантинні міри. Це обумовлено тим, що клієнти менше користуються авто, більшість знаходиться вдома на віддаленій роботі, населення менше звертається до лікарень по некри-

тичних питаннях чи захворюваннях, які можуть почекати (через боязнь заразитися коронавірусом у лікарні) і т. ін. Дохідна частина бізнесу залишилася стабільною, оплати за страховими договорами продовжуються. А видаткова частина скоротилася через суттєве зниження активності населення в цілому та збільшення обачності через COVID-19.

Аналіз чистого прибутку (збитку) великих і середніх підприємств України наведено на рис. 3.

Як видно з рис. 3, чистий прибуток і збиток корпорацій за 2019 р. був стабільний, особливих коливань не було. Відсоток компаній, які отримали прибуток, у середньому складає 74%, а відсоток тих, хто отримав збиток, відповідно 26%. Тобто за 2019 р. кардинальних змін на підприємствах не відбувалося, і ніякі зовнішні фактори не змінили загальної картини.

Початок 2020 р. приніс свої корективи, ситуація з COVID-19 не могла не позначитися на роботі корпорацій і економіки країн у цілому. Не виключенням стали і вітчизняні фірми. На діаграмі рис. 3 можна побачити різке зменшення відсотка корпорацій, які отримали прибуток, їх стало 58,5%. Відповідно, кількість тих, хто зазнав збитку, склала 41,5%. Тобто 15,1% компаній, які працювали до цього з прибутком, за-

Чистий прибуток (збиток), %

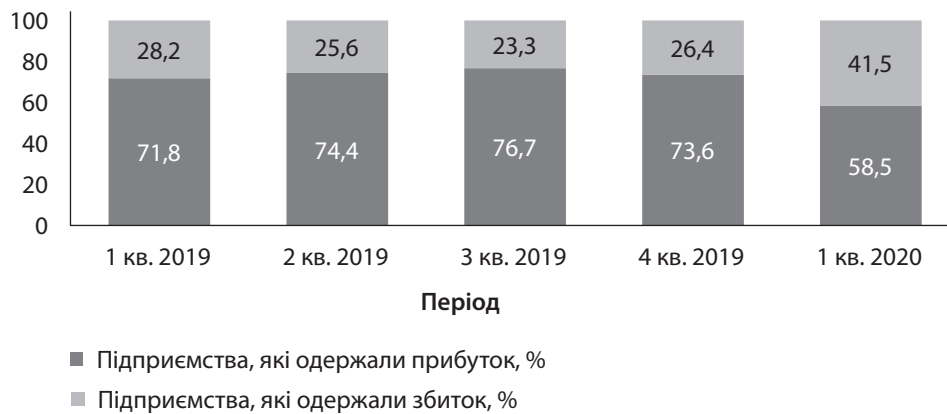

Рис. 3. Чистий прибуток (збиток) великих і середніх підприємств

Джерело: складено за [8].

крили 1 квартал 2020 р. зі збитком. Імовірність того, що збиткові стали прибутковими, досить мала, тому можна стверджувати, що коронавірус разом із карантинними мірами досить жорстко позначився на роботі підприємств. Крім того, слід сказати, що основні обмеження в роботі та найбільш серйозні проблеми для корпорацій припали на квітень. Тому існує велика імовірність того, що у 2 кварталі 2020 р. кількість збиткових компаній зросте порівняно з 1 кварталом або в кращому випадку залишиться без змін.

Розглянемо далі сальдо фінансового результату діяльності українських корпорацій поквартально і в розрізі видів економічної діяльності (рис. 4 – рис. 6).

На діаграмі рис. 4 можна чітко побачити галузі, які зазнали найбільших збитків у 1 кварталі 2020 р., тобто сальдо від’ємне. Отже, найбільше постраждали: промисловість; транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність; оптова та роздрібна торгівля та ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; операції з нерухомим майном. Просліджується чітка різниця порівняно із ситуацією в 4 кварталі 2019 р. і 1 кварталі 2020 р. Добре видно високий рівень додатного сальдо в 4 кварталі 2019 р. у такій галузі, як сільське, лісове та рибне господарство, але це пов’язано із сезонністю даної галузі. Окрім того, в 1 кварталі 2020 р. особливих втрат корпорації даної галузі не зазнали – для порівняння звертаємо увагу на аналогічний період 2019 р.

Сальдо інших галузей (рис. 5) також демонструють збиток у 1 кварталі 2020 р., тобто якщо порівнювати з 1 кварталом 2019 р., то бачимо, що були якісь зовнішні фактори, які вплинули на такий розвиток подій. І, звичайно, основною причиною такої ситуації є саме COVID-19. Якщо розглянути зазначені галузі окремо, наприклад тимчасове розміщення й організацію харчування, то, звісно, можна пояснити таке

сальдо в 1 кварталі 2020 р. повним або частковим обмеженням у роботі цих компаній у зв’язку з карантинном. Не виключено, що ситуація у 2 кварталі 2020 р. буде аналогічною, оскільки ці корпорації почали відновлювати свою роботу фактично з кінця травня. На інші галузі COVID-19 також вплинув не кращим чином, зважаючи на їх динаміку. Звичайно, всі ці види діяльності, що зображені на рис. 5, у реальних цифрах зазнали менших втрат, їх збиток значно менший, аніж у галузях на рис. 4, але, відповідно, і обіг коштів у них суттєво менший.

Серед вищенаведених видів діяльності є група, яка незалежно від ситуації в країні отримала додатне сальдо, – фінансова та страхова діяльність (рис. 6). Це єдина галузь, що вийшла на позитивний результат у 1 кварталі 2020 р. Але причини такого результату ми обговорили, коли розглядали відсоток рентабельності. У цілому слід зазначити, що таке сальдо пов’язано, перш за все, із основною специфікою робіт даних галузей.

Щодо інших видів діяльності, які отримали збиток у 1 кварталі 2020 р., то тут ситуація аналогічна вищеповисаному. Коронавірус відбився практично на всій економіці та на всіх галузях. Відповідно, ці корпорації також не стали виключенням. На рис. 6 бачимо досить позитивну динаміку розвитку подій на кінець 2019 р. і явний спад у 1 кварталі 2020 р. Хоча, знову ж таки, в аналогічному кварталі 2019 р. ситуація була значно краще, і корпорації отримували прибуток.

Перейдемо до огляду ситуації з корпоративним сектором в Єврозоні. Для початку розберемо внесок деяких компонентів у зростання чистого підприємницького доходу фінансових і нефінансових корпорацій, що зображено на рис. 7.

З рис. 7 видно, що чистий підприємницький дохід нефінансових корпорацій Єврозони впродовж 2019 р. стабільно зростав у середньому на 1–2%, проте перший квартал 2020 р. приніс зниження аж на 16,8%,

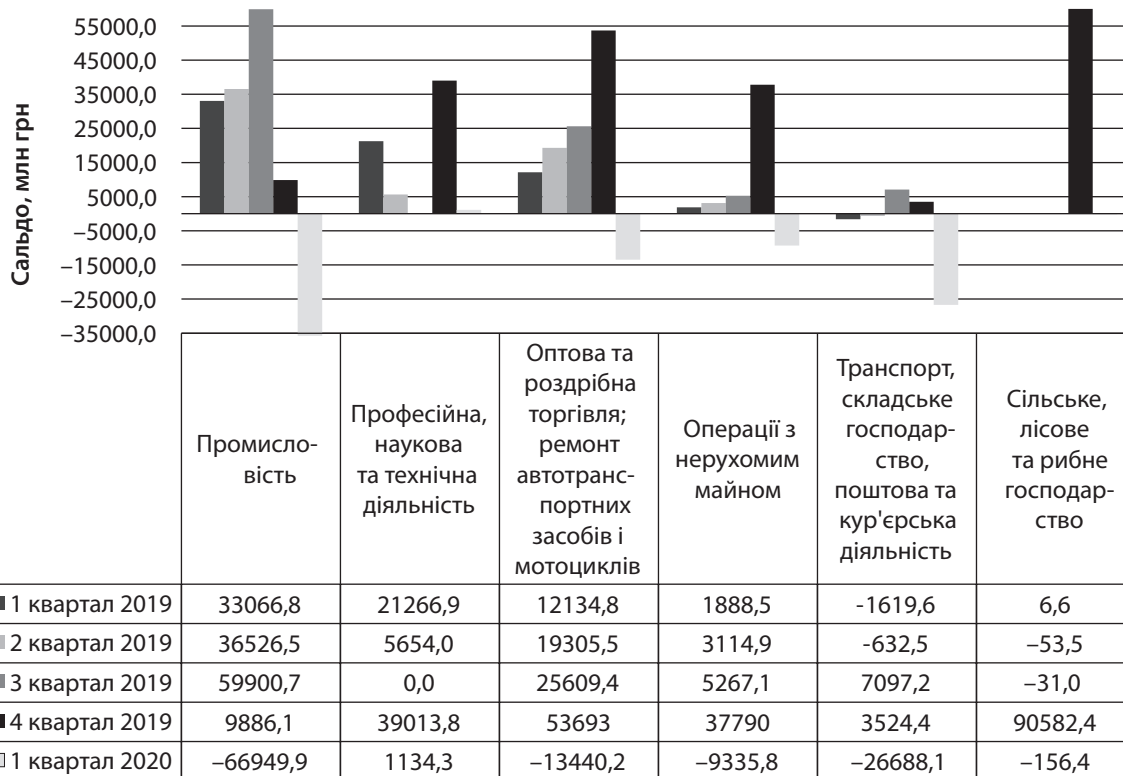

Рис. 4. Сальдо чистого прибутку (збитку) в розрізі видів діяльності

Джерело: складено за [8].

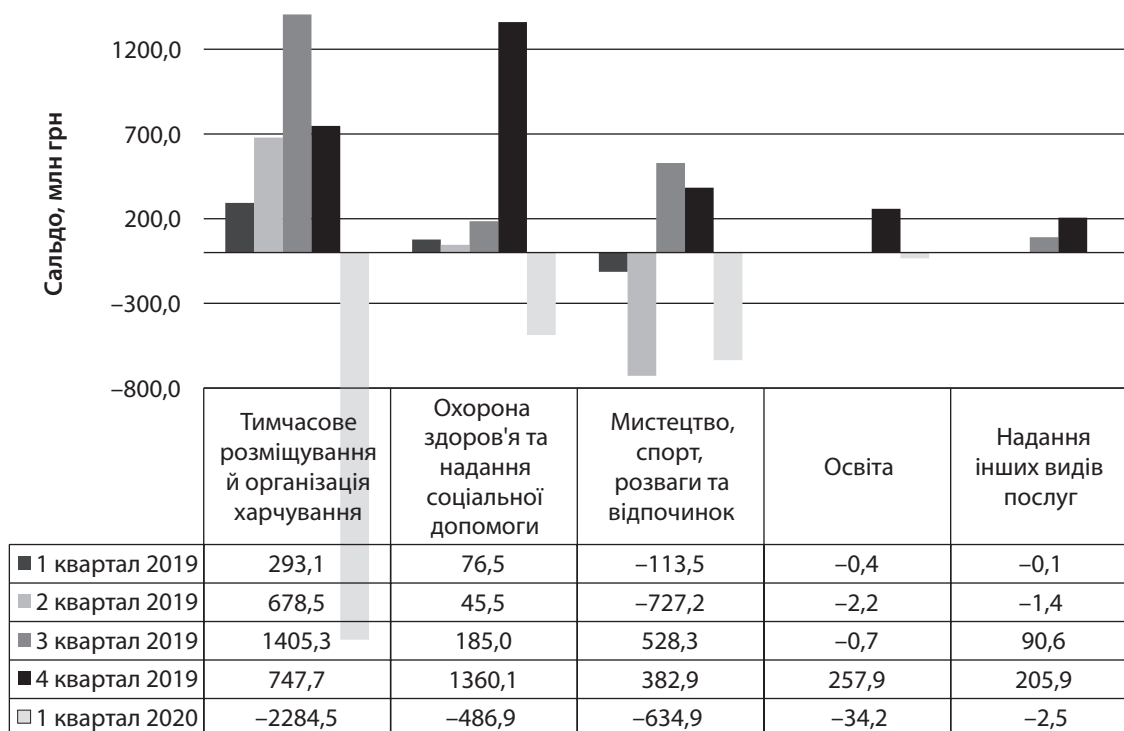

Рис. 5. Сальдо чистого прибутку (збитку) в розрізі видів діяльності

Джерело: складено за [8].

що для європейських компаній є катастрофічним показником. Головною причиною такого перекошу стало різке падіння чистої доданої вартості (у від'ємну зону) та збільшення витратів на утримання власності.

Амортизуючим фактором стало зменшення витратів на компенсації працівникам. Ці показники цілком відображають вплив на нефінансовий сектор і підтверджують прогнозу динаміку безробіття.

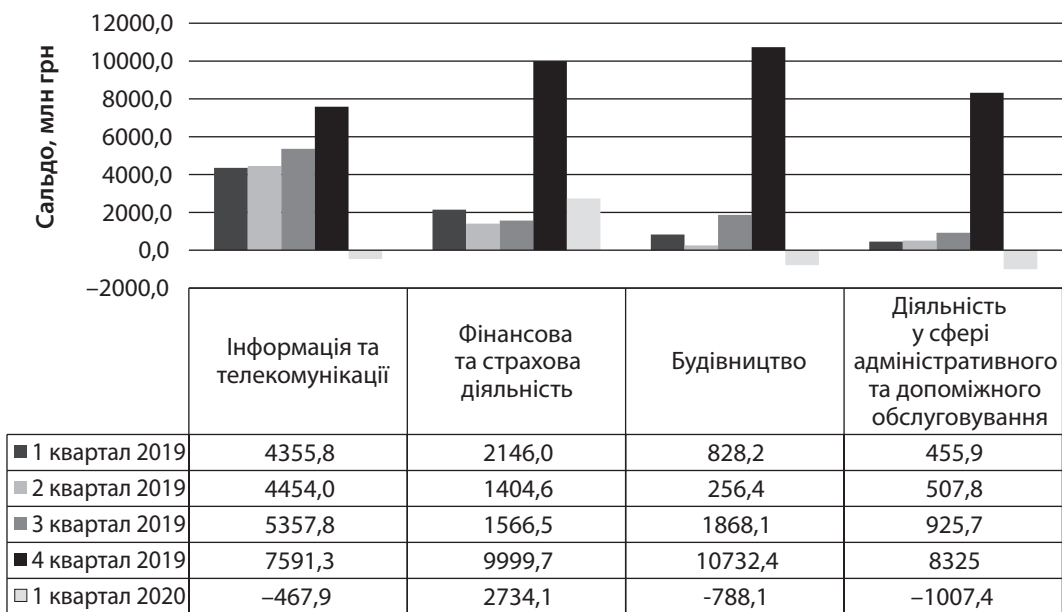

Рис. 6. Сальдо чистого прибутку (збитку) в розрізі видів діяльності

Джерело: складено за [8].

Рис. 7. Внесок компонентів у зростання чистого підприємницького доходу нефінансових корпорацій в Єврозоні

Джерело: складено за [9].

Виходячи з рис. 8 можна відзначити, що чистий підприємницький дохід фінансових корпорацій мав від'ємну динаміку впродовж 2019 р., що свідчить про високу економічну активність в економіці ЄС, проте в 1 кварталі 2020 р. динаміка позитивна. Це свідчить про появу тенденції до зберігання коштів та підвищення попиту на кредитні послуги. Компенсації працівникам майже не змінилися, що свідчить про високу адаптивність фінансового сектора до умов пандемії (дистанційна робота тощо), які дозволили зберегти персонал та умови їх праці.

Загалом, можна зазначити, що фінансовий сектор отримав певні вигоди від непередбачуваних кризових явищ. Проте це тимчасове явище, адже якщо зменшиться активність нефінансових компаній, а динаміка до зберігання коштів підвищиться, це може

суттєво вплинути на чисті доходи фінансових корпорацій у негативний бік.

Рис. 9 підтверджує та розкриває ситуацію стосовно підвищення попиту на кредитні кошти у нефінансових корпорації. Хоча коливання є достатньо несуттєвими, у межах 1–2 відсотків, загальна динаміка чистих запозичень є такою, що 2 квартал кожного року – це період збільшення чистих запозичень, що пов'язане з відкриттям нового фінансового року та активізацією економічних процесів. Водночас можна відзначити, що у 2020 р. зростання чистих запозичень почалося в 1 кварталі, що є аномальним. Це свідчить про нестачу фінансових активів у корпорацій для подолання кризи.

Рис. 10 підтверджує висновки щодо попереднього графіка.

Рис. 8. Внесок компонентів у зростання чистого підприємницького доходу фінансових корпорацій в Єврозоні
 Джерело: складено за [9].

Рис. 9. Дохід від чистого кредитування/запозичень нефінансових корпорацій в Єврозоні (від підприємницького доходу)

Джерело: складено за [10].

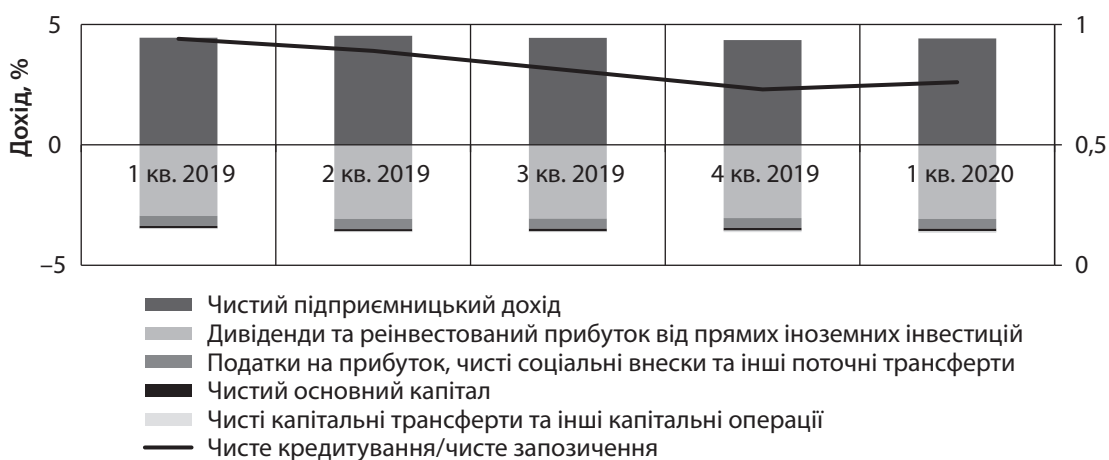

Рис. 10. Дохід від чистого кредитування/запозичень фінансових корпорацій в Єврозоні (від підприємницького доходу)

Джерело: складено за [10].

У 1 кварталі 2020 р. відмічається зміна динаміки до зростання чистого кредитування. На даний момент коронавірус має значно менший вплив на чисті доходи фінансових корпорацій, аніж нефінансових.

Інструменти фінансового буфера та використання крос-галузевого інвестування для диверсифікації активів, безумовно, допомагають корпоративному сектору ЄС у подоланні прогнозованих кризових явищ в економіці, які пов'язані із середніми та малими економічними циклами. Проте вони є недостатніми для подолання наслідків затяжних і непрогнозованих кризових явищ, а в окремих випадках можуть зіграти в негативний бік, через те, що спираються на загальний рівень економіки країни.

ВИСНОВКИ

Пандемія коронавірусу має негативний вплив на економіку всього світу, але різні країни переносять це з різною інтенсивністю. Безумовно, європейський корпоративний сектор знаходиться на вищому рівні розвитку, аніж український, про що свідчать економічні показники діяльності. Водночас це робить їх менш гнучкими та адаптивними до непередбачуваних змін.

Європейські компанії звикали до більш стабільних економічних умов. Суттєві проблеми в розвинених країнах, які б впливали безпосередньо на бізнес, виникають досить рідко, саме тому більшість антикризових інструментів, які використовуються корпораціями Єврозони, є ефективними для подолання незначних або прогнозованих коливань у сфері їх діяльності та спираються на рівень розвитку економіки. Саме тому, коли світ зіштовхнувся з такою глобальною проблемою, як COVID-19, більшість держав не була готовою до такої затяжної боротьби, і ніхто не очікував таких наслідків для підприємств і економіки в цілому.

Базуючись на проведеному дослідженні, можна дійти висновку, що корпорації Європи отримали більш істотний негативний вплив від пандемії порівняно з корпоративним сектором України. Окрім цього, проведений порівняльний аналіз динаміки економічних показників діяльності корпорацій України та Європи дає підставу стверджувати, що український корпоративний сектор має вищу відказостійкість та адаптивність до непрогнозованих кризових ситуацій. Це формує певні можливості для розвитку. Українські корпорації можуть використати ці можливості для того, щоб змінити матеріально-технічну базу, оновити обладнання та технології, змінити принципи управління, переглянути структуру формування цін на продукти, тобто в цілому покращити якість своїх товарів та послуг. Враховуючи європейський вектор української економіки, доцільним є використання наявних можливостей для підготовки корпоративного сектора України до більш ефективної євроінтеграції.

Базуючись на ретельному аналізі та порівнянні впливу пандемії COVID-19 на корпоративні сектори України та ЄС, запропоновано інструментарій анти-

кризового регулювання корпоративного сектора в умовах глобальних кризових явищ, який зображено на *рис. 11*.

Пропонується комплексний і колегіальний підхід з боку держави, корпорацій і бізнес-асоціацій. Цей механізм включає певні превентивні заходи, що дозволяють максимально підготуватися до непрогнозованих кризових явищ та заздалегідь підготувати різні опції з функціонування під час кризи. Серед них є такі:

- 1) *Законодавче зобов'язання до використання корпораціями фінансового буфера.* Компанії повинні формувати антикризовий резерв, адекватний річним витратам підприємства. Джерело формування – прибуток підприємства. Якщо фонд не сформовано, підприємство зобов'язане відраховувати в нього не менше певного відсотка, встановленого державою. Фонд може формуватися на рахунках підприємства з використанням будь-яких фінансових інструментів, не заборонених законодавством: валюта, акції, облігації, золото, криптовалюти тощо. Важливим є використання інструменту фінансового буфера саме міксованого типу, щоб відокремити цей інструмент від економічного стану держави.
- 2) *Проведення імітаційного моделювання діяльності підприємств під час непрогнозованих криз різного типу.* Це дозволить заздалегідь підготуватися до таких змін, як закриття кордонів, робота з дому, робота з обмеженими соціальними контактами та інше.
- 3) *Колективний контроль за маніпуляціями на тлі кризових явищ з боку недобропорядних підприємців – через підвищення суспільної обізнаності, пріоритизацію скорочення витрат, корпоративної культури та корпоративної соціальної відповідальності.*

Аспекти оперативного впливу, передбачені значеним механізмом, у цілому спрямовані на дві основні цілі.

- 1) Підвищення ефективності витрат на персонал без його скорочення.
- 2) Виключення махінацій на тлі кризових явищ з боку недобропорядних підприємців.

Важливим аспектом оперативного реагування є аналіз персоналу через призму необхідності виконання своїх обов'язків у кризовий період і можливості виконання цих обов'язків. Це дозволяє зрозуміти та колективно сформувати інструкції діяльності для певних професій, обов'язки яких мають бути виконані, але криза блокує таку можливість. Водночас такий аналіз дозволяє знайти приховані кадрові резерви серед працівників, робота яких наразі не є необхідною.

Упровадження механізму антикризового регулювання корпоративного сектора в умовах глобальних кризових явищ дозволить перетворити реальні проблеми на можливості для українських корпорацій та більш ефективно підготуватися до євроінтеграції. ■

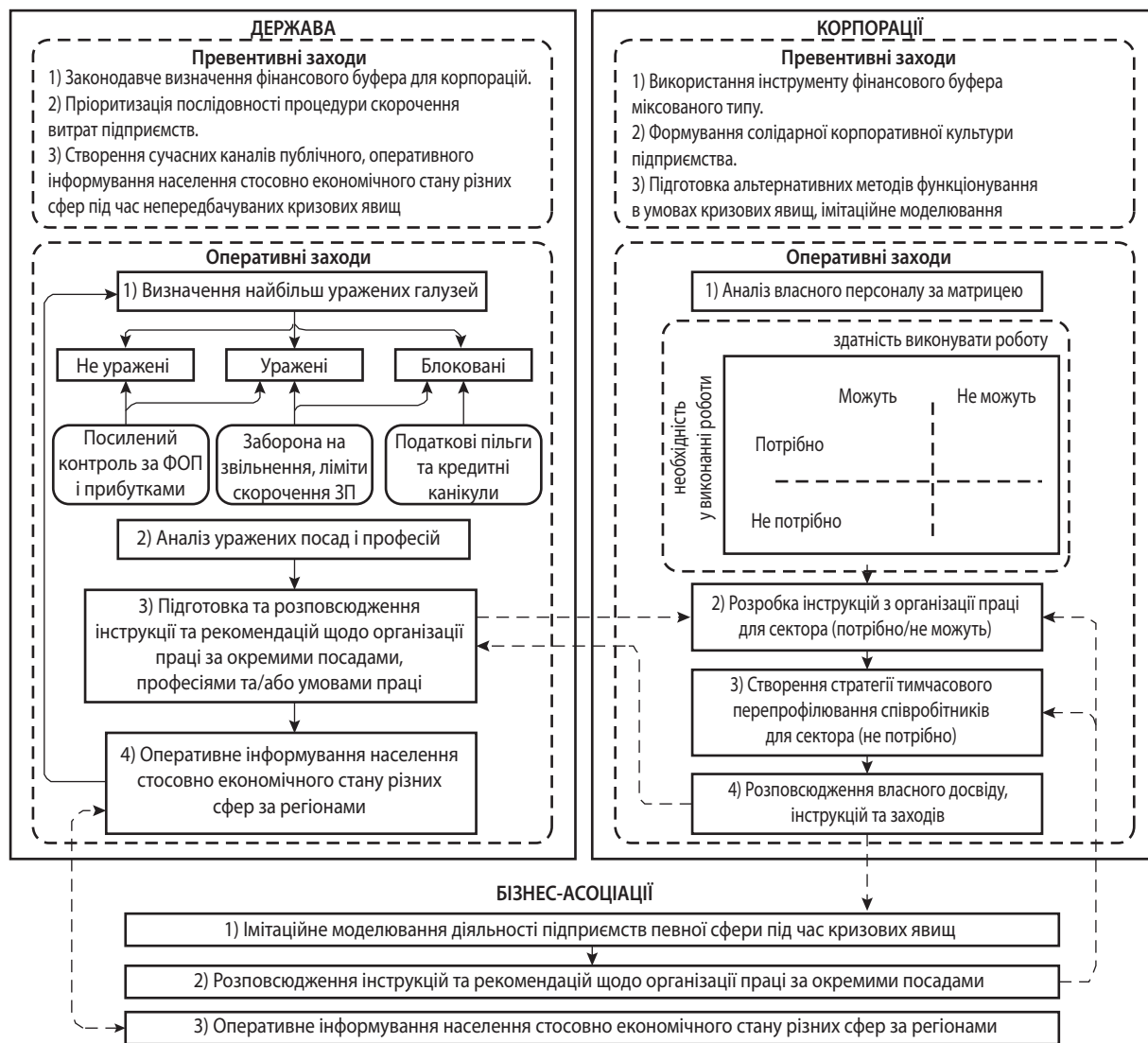

Рис. 11. Механізм антикризового регулювання корпоративного сектора в умовах глобальних кризових явищ

Джерело: складено за [3–5].

ЛІТЕРАТУРА

1. Euro area – Economic Indicators // Trading economics. URL: <https://tradingeconomics.com/>
2. PMI : Trading economics. URL: <https://tradingeconomics.com/>
3. Ding W., Levine R., Lin Ch., Xie W. Corporate Immunity to the COVID-19 Pandemic. *NBER Working Papers*, No. w27055. National Bureau of Economic Research, 2020. DOI: 10.2139/ssrn.3578585.
4. Побоча К. П. Вплив антикризового регулювання на розвиток банківських корпорацій в Україні. *Інтернаука. Серія «Економічні науки»*. 2019. № 1. С. 63–67. DOI: 10.25313/2520-2294-2019-1-4617.
5. Новиков В. В., Романовська Н. Ю., Рудченко О. Ю. Механізм управління державним корпоративним сектором. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 3. С. 3–9.
6. Зайнятість та безробіття населення / Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/rp.htm
7. Рівень рентабельності (збитковості) всієї діяльності підприємств / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Contributions of components to the growth of net entrepreneurial income of non-financial and financial corporations in the euro area // Eurostat Statistics Explained. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_Page
10. From entrepreneurial income to the net lending / Borrowing of financial corporations and non-financial, in the euro area // Eurostat Statistics Explained. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_Page

Науковий керівник – Третяк В. П., доктор економічних наук, доцент, завідувачка кафедри управління та адміністрування Навчально-наукового інституту «Каразінська школа бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

REFERENCES

- "Chystyi prybutok (zbytok) pidpriemstv za vydamy ekonomichnoi diialnosti" [Net Profit (Loss) of Enterprises by Type of Economic Activity]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- "Contributions of components to the growth of net entrepreneurial income of non-financial and financial corporations in the euro area". Eurostat Statistics Explained. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_Page
- Ding, W. et al. "Corporate Immunity to the COVID-19 Pandemic". *NBER Working Papers*, no. w27055 (2020). DOI: 10.2139/ssrn.3578585
- "Euro area – Economic Indicators". Trading economics. <https://tradingeconomics.com/>
- "From entrepreneurial income to the net lending / Borrowing of financial corporations and non-financial, in the euro area". Eurostat Statistics Explained. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_Page
- Novykov, V. V., Romanovska, N. Yu., and Rudchenko, O. Yu. "Mekhanizm upravlinnia derzhavnym korporatyvnyim sektorom" [Mechanism of State Corporate Sector of Management]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 3 (2016): 3-9.
- PMI : Trading economics. <https://tradingeconomics.com/>
- Pobocho, K. P. "Vplyv antykryzovoho rehuliuвання na rozvytok bankivskykh korporatsii v Ukraini" [Influence of Anti-Crisis Regulation on the Development of Banking Corporations in Ukraine]. *Internauka. Seriia «Ekonomichni nauky»*, no. 1 (2019): 63-67. DOI: 10.25313/2520-2294-2019-1-4617
- "Riven rentabelnosti (zbytkovosti) vsiiei diialnosti pidpriemstv" [The Level of Profitability (Loss) of All Activities of Enterprises]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- "Zainiatist ta bezrobittia naselennia" [Employment and Unemployment of the Population]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/rp.htm